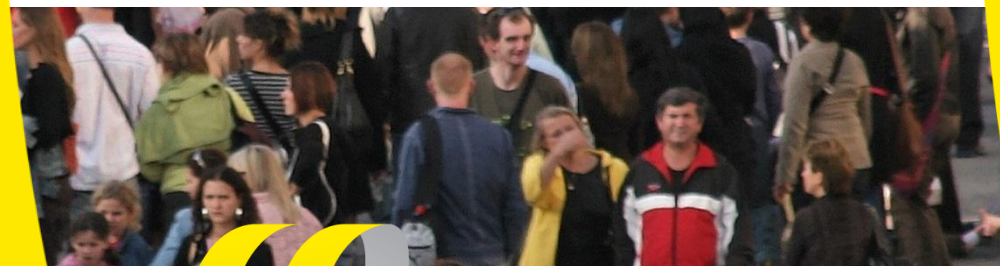

Levenscyclusanalyse fosfaat, cellulose, alginaat en PHA uit rioolwater

Geert Bergsma, mei 2017

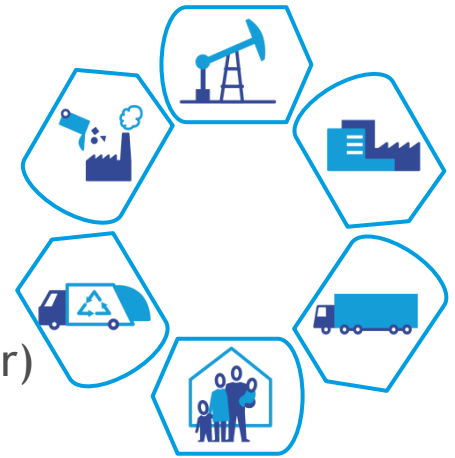
LCA Grondstoffen uit rioolwater

Fosfaat: eindige grondstof, noodzakelijk voor landbouw

PHA: interessante bioplastic

Alginaat: polymeer voor tandheelkunde en voeding (zeewier)

Cellulose: basis voor textiel en papier

Wens: Grondstoffen winnen uit rioolwater

Vraag: Hoe scoort dat milieukundig?

Studie: Levenscyclusanalyse (LCA) grondstoffen uit rioolwater:

- Fosfaat (CE Delft)
- Cellulose, alginaat, PHA (KNN)

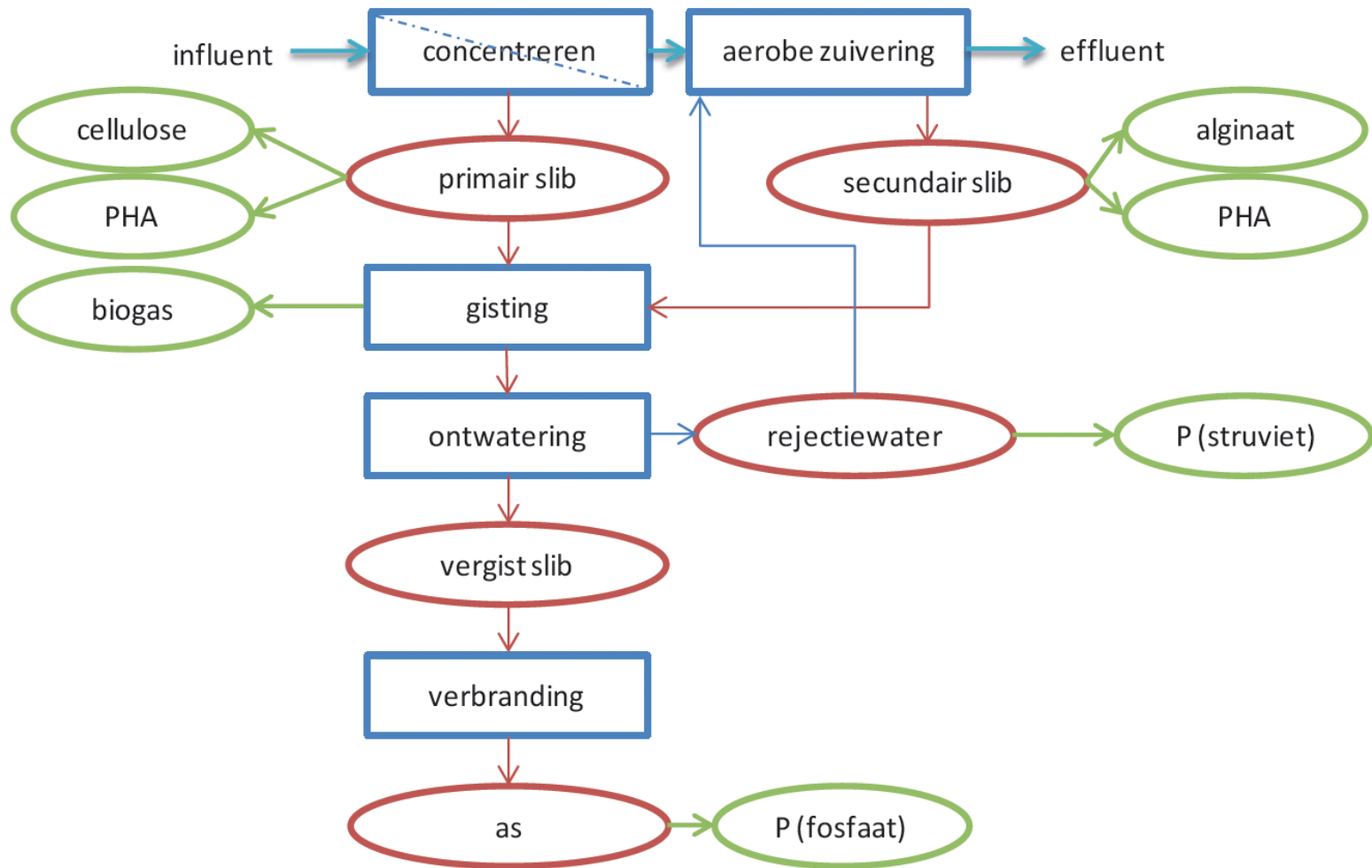
Witteveen + Bos

Dit project was een samenwerking tussen:

Rapport www.stowa.nl

Energie en Grondstoffenfabriek schematisch

LCA methodiek (Levenscyclusanalyse)

- LCA is eigenlijk milieukundige boekhouden, alle plussen en minnen in kaart
- Inclusief alle effecten (voordeel grondstoffen maar ook nadeel minder biogas)
- LCA ReCiPe methodiek met oa klimaat, grondstoffen, toxiciteit en landgebruik
- 3 End points, schade op natuur, menselijke gezondheid en voorraden.
- 1 Single score: weging 3 end points

1 kPt is milieubelasting gemiddelde Europeaan gedurende 1 jaar

Praktisch:

- Gemodelleerd voor jaareffect 100.000 ie

LCA: Fosfaat decentraal (struviet) of centraal terugwinnen (via verbrandingsgas)

Systeem:

- RWZI + slibeindverwerker

Twee opties:

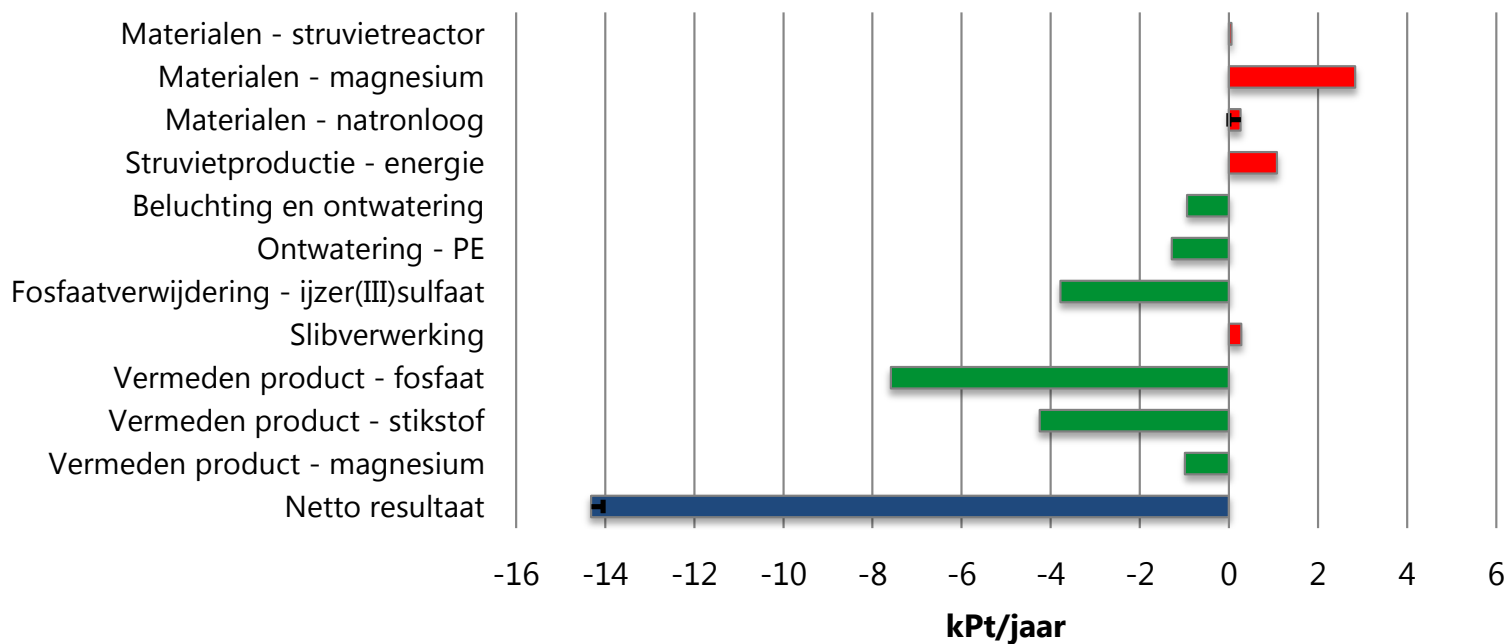
- Decentraal: op RWZI via struviet (met en zonder WASSTRIP)
  - Product: struviet - EG-meststof kwaliteit, vermijdt kunstmest
- Centraal: na slibeindverwerker via vliegias
  - Product: fosfaathoudend vliegias, vermijdt fosfaaterts

Vergelijking van veranderingen in procesvoering:

- O.a.: energie voor beluchting, energie voor struvietreactor, hulpstoffen zoals magnesium, andere afzet reststoffen slibeindverwerker, etc.

Decentrale fosfaatterugwinning: struviet op RWZI

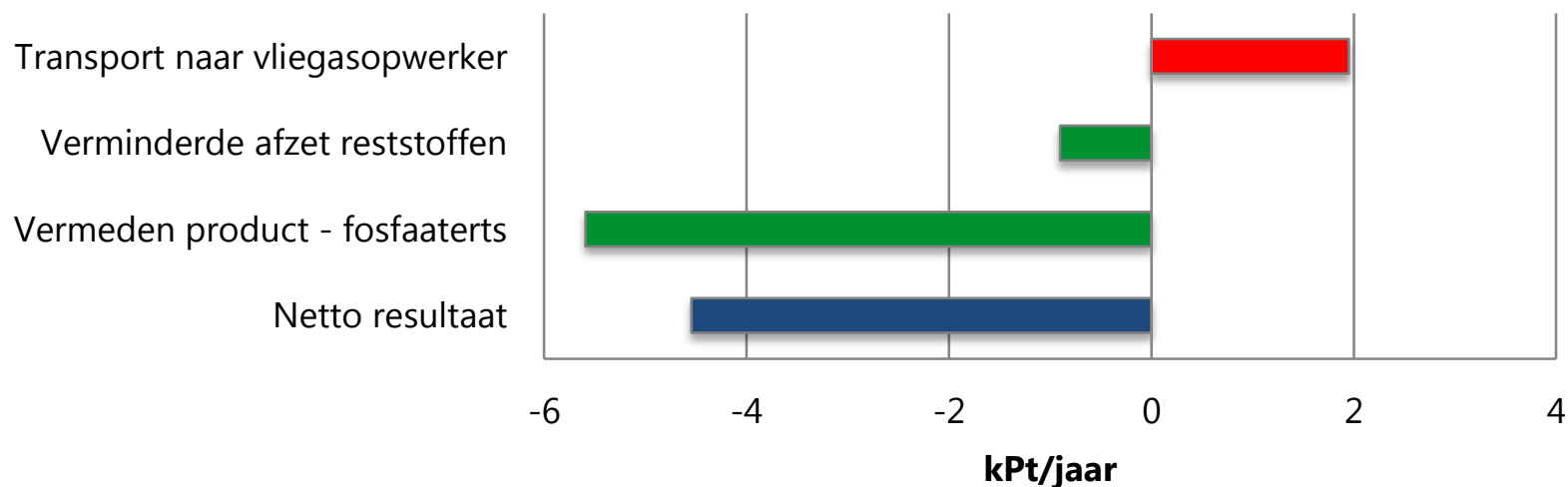
Struvietwinning met reactor Single score

+ WASSTRIP verhoogt struvietproductie en scoort 75% beter (25 kPT)

Centrale fosfaatterugwinning: fosfaathoudend vliegas van slibeindverwerker

Inzet van vliegas als fosfaaterts Single score

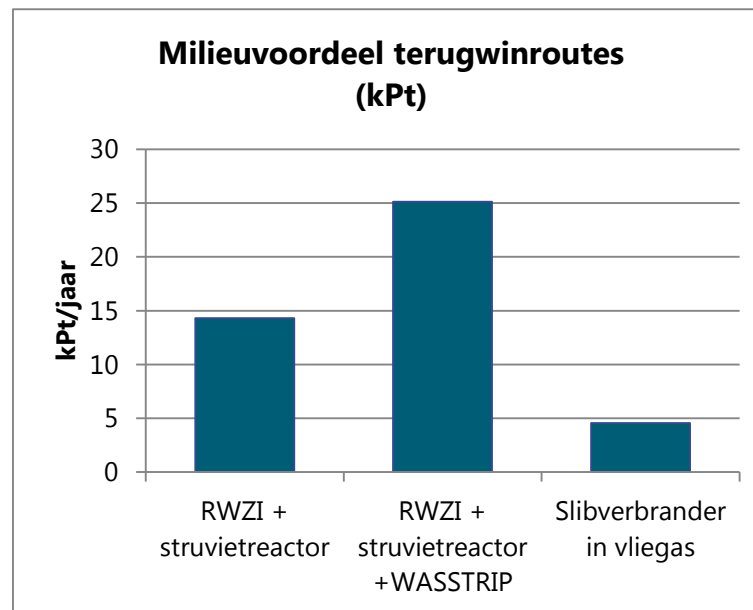
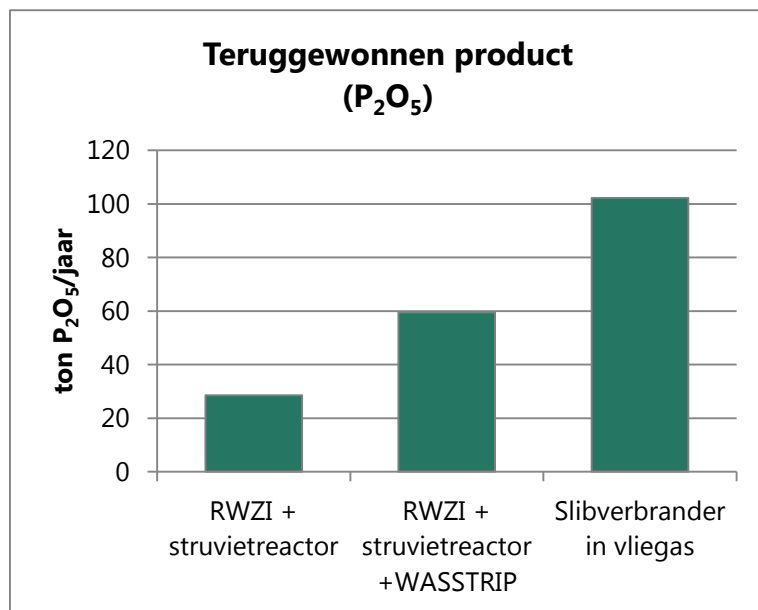

Milieuwinst kan hoger uitvallen bij efficiëntere opwerking tot kunstmest

Resultaat LCA fosfaat deel

Hoofdconclusies:

- Beide routes hebben milieuvoordeel (combinatie het beste)
- Route via slibverwerker recyclet meer fosfaat
- Milieuvoordeel nu groter op RWZI

Conclusies fosfaatdeel

Beide routes hebben:

- Milieuvoordeel
- Bewezen technologie

Maar zijn niet bij elke verwerker mogelijk:

- Grootte RWZI bepaalt mogelijkheden
- Terugwinning uit as alleen bij monoverbranders

Bovendien beïnvloeden ze elkaar:

P-concentratie in slib daalt door struvietwinning;

En verschilt het P-terugwinrendement:

- 82% bij slibverwerker
- 23-47% bij RWZI

Advies voor de sector:
Ontwerp een afgewogen nationaal plan voor een Circulaire Fosfaathuishouding

Bestaand uit slimme combinatie van routes voor optimale circulaire fosfaathuishouding in Nederland

Let op Technology Readiness Levels verschillend

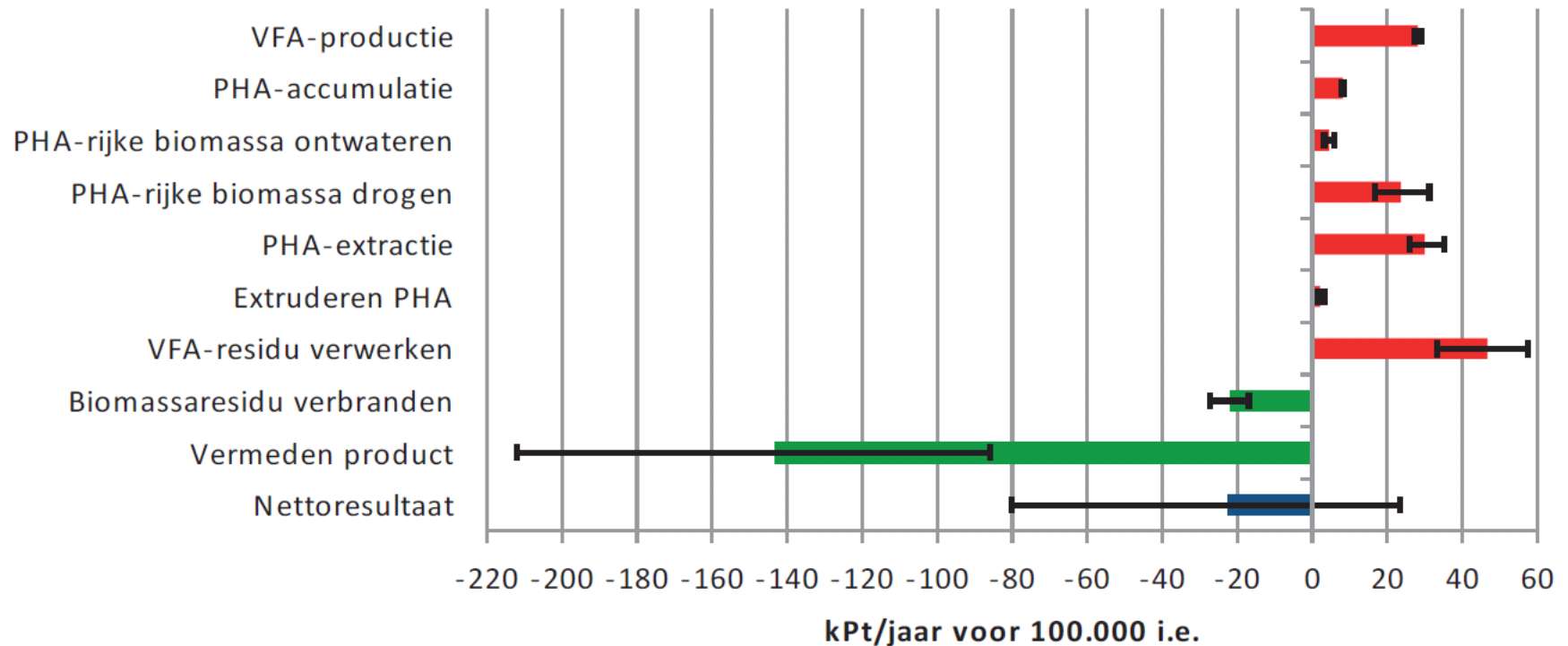
Fosfaat opties vrij ver ontwikkeld, ander opties nog meer onderzoek

TRL	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Basic Principles Observed	Technology Concept Formulated	Experimental Proof of Concept	Technology Validation in lab	Technology Validation in relevant environment	Demonstration in relevant environment	Demonstration in operational environment	System complete and qualified	Successful mission operation
Technologie									
struvietproductie uit centraat							2	1	8
struvietproductie uit digestaat							3		9
struviet met WASSTRIP					1		3	2	3
fosfaat terugwinnen uit vliegas				1	2	2	3	3	2
cellulose winnen uit afvalwater				3	5	2	2	1	2
PHA -productie uit afvalwater				1	7	4	3		
vetzurenproductie uit afvalwater			1	3	3	4	2		
alginaat			1	9	1	2	1		
slibvergisting									14

PHA LCA (onderdeel KNN)

- Vergeleken met PHA uit gewassen
- Netto milieuvoordeel met vrij grote onzekerheid
- Optimalisatie en vergelijking me meer kunststoffen interessant

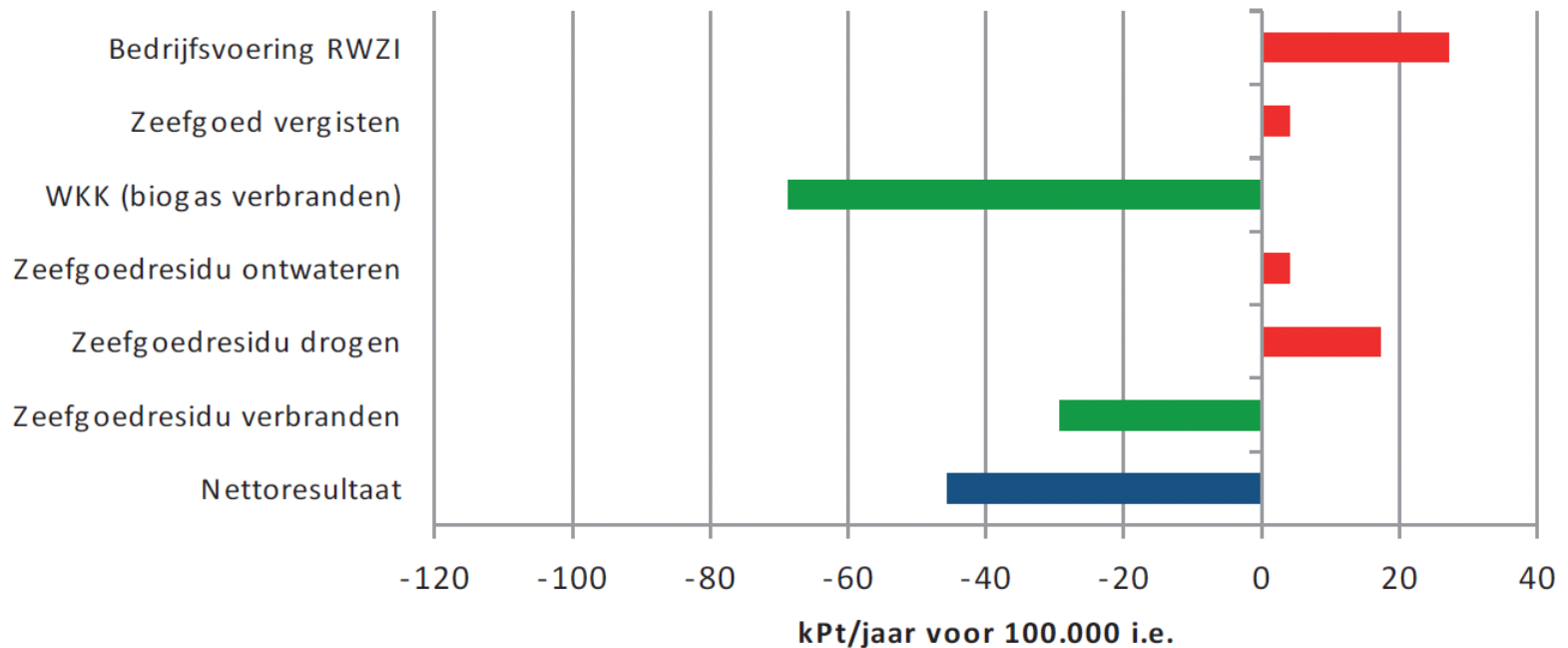
Single score resultaat PHA-productiecase 1, inclusief bandbreedte

Cellulose LCA (KNN) 1

- Vergeleken met Cellulose uit andere bronnen
- Verschillende opties allemaal met milieuvoordeel

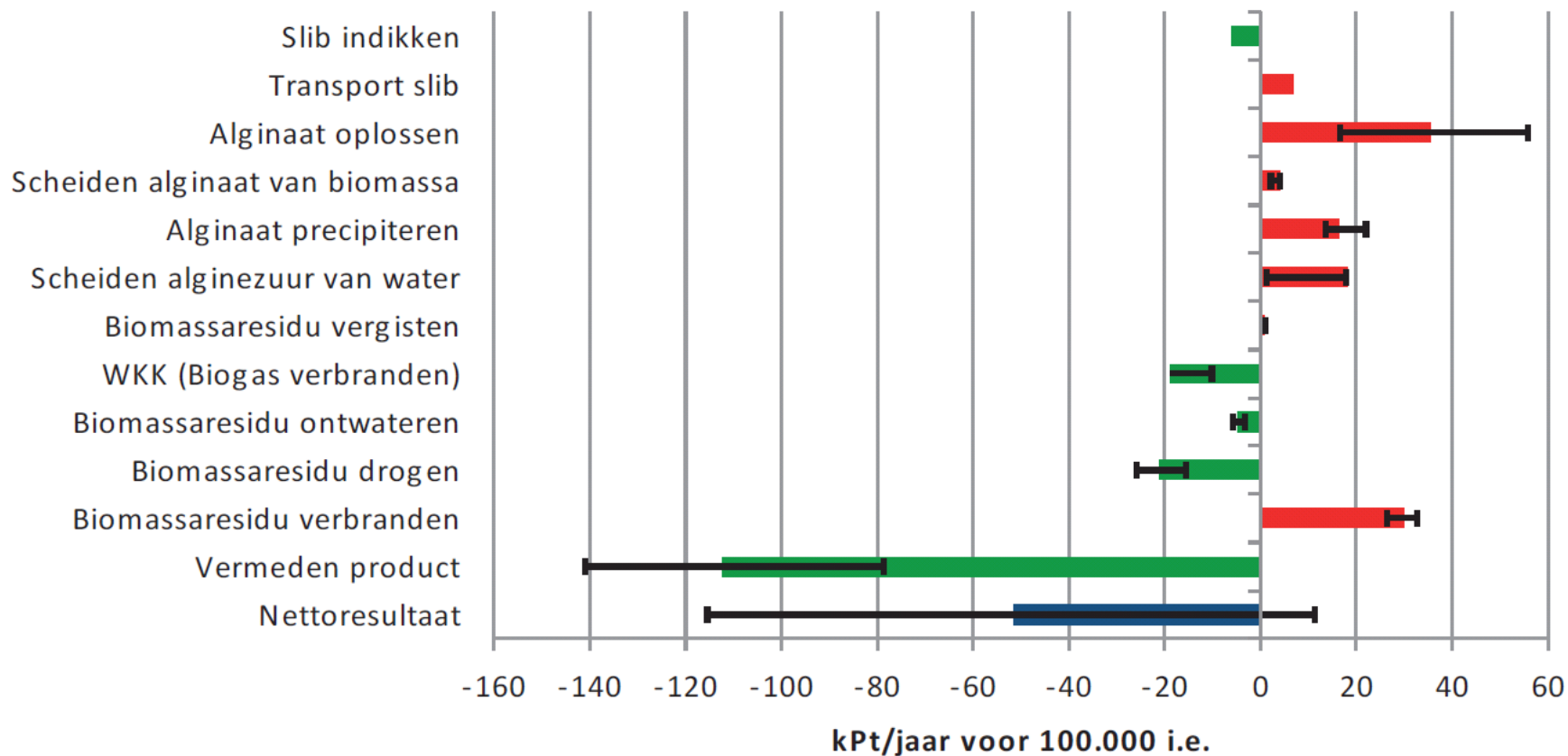
Single score resultaat separaat vergisten

Alginaat LCA (KNN)

- Vergeleken met Alginaat uit zeewier
- Netto milieuvoordeel met behoorlijk onzekerheid en verbeterpotentieel

Single score resultaat alginaatcase inclusief onzekerheidsrange

Conclusies en aanbevelingen

- Fosfaatterugwinning zowel decentraal als centraal milieuvoordeel
  - > Advies om nationaal plan voor combinatie technieken te maken
- PHA, Cellulose en Alginaat nog veel minder ver technisch ontwikkeld maar LCA resultaat positief met onzekerheid.
  - > Combinaties van verschillende technieken mogelijk technisch en milieukundig interessant.
- Ook ontwikkeling op biobeleid speelt mee (biogas nu subsidie en bioproducten niet) en stuurt economische rentabiliteit
  - > Visie richting ministeries: waardoor zowel biogas als producten gelijk
- Gemeenten kunnen hun waterschap en RWZI vragen om grondstoffen en energie uit rioolwater te winnen en evt. struviet afnemen i.p.v. kunstmest
  - > (Rapport via google: Stowa LCA fosfaat)

Tot slot, lokaal beleid goed voor fosfaat

- Gemeenten kunnen hun waterschap en RWZI vragen om grondstoffen en energie uit rioolwater te winnen (vergelijkbaar met duurzaam inkopen)
- Gemeente koopt struviet in plaats van kunstmest (duurzaam inkopen)

Andere opties:

- Eiwittransitie: Van nu 70% dierlijk, 30% plantaardig naar 70% plantaardig
  - Een lokaal eiwittransitietarget voor supermarkten en horeca
- Gescheiden waterafvoer, geen overstort riool in oppervlakte water
- Ook fosfaatkringloop sluiten bij veeteelt/mest